

Strijkkwartetten met eigen karakter

De liefhebber van kamermuziek heeft de mogelijkheid in Den Haag binnen enkele dagen twee strijkkwartetten te beluisteren. Met hun programma's zitten ze elkaar allerminst in de weg. Het Navarra Kwartet speelt in Diligentia op uitnodiging van de Stichting voor Kamermuziek Den Haag. Het Doelen kwartet heeft in deze stad een eigen serietje en is daarmee in een paar jaar tijd via enkele andere locaties in de Nieuwe Kerk neergestoken.

Door Aad van der Ven

Twee strijkkwartetten met een heel verschillend repertoire zijn het. Het Navarra Kwartet, half Engels, half Nederlands, speelt programma's die reiken van Haydn tot Peteris Vasks. Vasks is een in 1946 geboren componist uit Letland van wie de groep alle drie de werken voor deze bezetting op cd heeft gezet. Het laatste van deze kwartetten staat in Den Haag op het programma.

Het Doelen Kwartet, deels Rotterdam, deels Haags, prefereert de 20ste en 21ste eeuw als werkterrein. Daarbij ziet men bepaald niet op tegen 'moeilijke' componisten als Schönberg, Boulez, Ligeti en Fernyehough, terwijl ook een enorme variëteit aan Nederlandse muziek, van Badings tot nu, op de lessenaars verschijnt. Zeker na het verdwijnen van het Schönberg Kwartet is deze combinatie geen overbodige luxe in het Nederlandse muziekleven.

Het Navarra Kwartet zullen we binnenkort vaker in Nederland tegenkomen. Het heeft een eigen, bescheiden festival dat in maart 2014 in de pas gerestaureerde Van Houten Kerk in Weesp wordt georganiseerd. De groep werd in 2002 opgericht toen deze musici aan het Royal Northern College of Music in Manchester studeerden. Inmiddels hebben twee van de vier strijkers plaats gemaakt voor anderen. De twee Nederlandse dames, de tweede violiste en de altvioliste, zitten er nog steeds.

Naast traditioneel repertoire (Mendelssohns opus 44 nr. 1 en Dvořák's 'Cypresen') plus het Derde kwartet van Vasks spelen de Navarra's in Den Haag samen met de Nederlandse Bram van Sambeek een Kwintet van

de Franse vroeg-romanticus Eduard Du Puy. Een aangenaam klinkend fagotconcert van deze componist zette Van Sambeek al vier jaar geleden op cd. De succesvolle Nederlandse fagotist, die in 2009 de Nederlandse Muziekprijs ontving, is zeer gesteld op deze toondichter, die als hofcomponist in diverse landen een avontuurlijk leven leidde en af en toe in het bed van een prinses of gravin werd aangetroffen. Wat in het algemeen een voortijdig einde van zijn dienstverband betekende.

Humanist

Van dit soort vrijmoedige avonturen is bij de componisten op het programma van het Doelen Kwartet voor zover valt na te gaan nooit sprake geweest. Zeker niet bij de strenge en schuwe humanist Hans Erich Apostel, leerling van Schönberg en Alban Berg en iemand wiens muziek door de nazi's als 'entartet' werd beschouwd. Zijn collega Karl Amadeus Hartmann meed de confrontatie met de machthebbers van het Derde Rijk. Hij koos voor 'innere Emigratie' om na de oorlog weer met al zijn mentale en artistieke kracht tevoorschijn te komen. De aandacht voor zijn symfonieën is in de laatste jaren zeker in ons land duidelijk toegenomen, maar zijn kamermuziek staat minder in de belangstelling.

Het Doelen Kwartet heeft drie cd's aan Hartmann gewijd, met onder meer het Tweede kwartet (1945-1948) dat ook in Den Haag wordt gespeeld. Het is een werk dat op pijnlijke wijze de littekens van de voorbije periode vertoont. Het programma van deze vierstrijkers kijkt achteruit en vooruit. Het Rondo uit 1906 van de jonge Anton Webern staat op de grens van twee tijdperken in de muziekgeschiedenis, terwijl 'Chant d'insomnie III' (2007) van de Duitser Manfred Trojahn herinneringen aan een romantisch verleden verradt. Voor de geïnteresseerde muziek liefhebber valt hier veel te ontdekken.

Doelen Kwartet speelt muziek van Webern, Apostel, Trojahn en Hartmann. Zondag, 20 oktober, 20.15 uur, Nieuwe Kerk.

Navarra Kwartet, met Bram van Sambeek (fagot), speelt muziek van Mendelssohn, Du Puy, Dvořák en Vasks. Dinsdag 22 oktober, 20.15 uur, Diligentia.

'Hopelijk worden we straks in Moskou niet opgepakt'. ► Foto: Jan Versweyfeld

Hélène Devos als Nina in De meeuw

'Nina en ik lijken erg op

Door Eric Korsten

"Nina en ik, die twee lijken erg op elkaar", zegt Hélène Devos, titelrolvertoelster in De meeuw van Anton Tsjechov.

Tsjechoviaans. De Rus Anton Tsjechov was de eerste die in een, zeker voor de tijd rond 1880, onnavolgbare en revolutionaire, stijl wist op te schrijven hoe een zinderende maar sublieme verveling kan leiden tot broeierige woordenwisselingen die bol staan van decadent verliefdeidsgeslacht. Zelf noemde hij De meeuw 'een komedie'. En zo moet het autobiografisch getinte, uit 1896 daterende werk dat is bevolkt door gemankeerde en would-be-kunstenaars, daadwerkelijk gespeeld worden, evenals andere stukken van zijn hand. Al ligt er aan al die werken in de eerste plaats een geweldig gevoel van onbehaaglijke mismoeidigheid ten grondslag.

Nina, de zeventienjarige plattelandsschone, voelt zich, nee, is een meeuw. "Een symbool", zegt Hélène Devos, "voornatuur, vrijheid en schoonheid –

maar ook voor kwetsbaarheid: een meeuw kan immers 'zomaar' uit de lucht geschoten worden". De setting: Nina wil niets liever dan aan het toneel. Haar aanbieder, Konstantin (Elco Smits), alias Kostja, heeft de ambitie een vooraanstaand toneelschrijver te worden. Zijn moeder Irina Arkadina (Chris Nietvelt) is een gevierd actrice. Logisch dat Nina deze familie van een naburig landgoed opzoekt. "Ikzelf denk dat Nina's eerste wens is om te ontsnappen aan haar ouders", werpt Devos op, "want Nina heeft er eigenlijk geen idee van hoe het theaterleven in elkaar steekt, heeft er geen idee van hoe relaties werken en begrijpt evenmin hoe haar verhouding tot Kostja werkelijk is". Als na een totaal mislukt avondlijk optreden in huize Arkadina, gelegen aan een idyllisch meer – waar Nina een tekst van Kostja ten beste geeft – en ze daarna wordt voorgesteld aan de minnaar van Arkadina, de beroemde schrijver Trigorin (Hans Kesting), is het van haar kant liefde op het eerste gezicht. Met de ambitie maar vooral zichzelf voorhoudend een vol-

leerd actrice te willen worden, volgt ze hem heimelijk op zijn herfstige terugkeer richting Moskou. Uiteindelijk loopt het allemaal natuurlijk heel fout af, met haarzelf, en meer nog met Kostja.

Toeverlaat

"Nina en ik, die twee lijken erg op elkaar", erkent Devos. "Allebei willen we graag aan het toneel, zijn redelijk naïef van karakter, en hebben angst voor volwassenen. Ook ikzelf ben jong (24), en laat me wel meeslepen door mensen met talent: zo was en is Hans Kesting voor mij een heerlijke steun en toeverlaat in deze echte eerste hoofdrol voor mij bij een groot gezelschap. Daarbij: ik kom van Kortrijk, het Vlaamse platteland dus. Ik ging na mijn acteeropleiding bij Dora van der Groen in Antwerpen al snel naar Toneelgroep Amsterdam en opeens was ik geen student meer. Dat is niet zo gemakkelijk als je denkt. Gelukkig ben ik er goed opgevangen, onder meer door Halina Reijn, die me altijd van goede tips voorziet en mij op weg helpt".

Navarra Kwartet. ► Foto: Sussie Ahlburg

De werkelijkheid volgens Van E

De aarde wordt omringd door spatjes witte verf, want er zweeft een hoop rommel door de ruimte. De cirkel rechts bevat het hoofd van ruimtevaarder André Kuipers, dat niet helemaal op de schouders van zijn ruimtepak lijkt te staan. Hij kijkt naar iets kleins dat hij ons laat zien. Ondervraagd over zijn ruimtereizen, zei hij: 'Ik zag de kwetsbaarheid van de planeet'. In 'Ogenschijnlijk', het aan Judith van Bilderbeek gewijde deel uit de reeks 'Haags Palet' is een eerder geschilderde astronaut afgebeeld, maar meestal blijft schilderes Judith van Bilderbeek dicht bij huis.

Al draagt het ateliergebouw waar ze werkt de naam 'Ruimtevaart'. In een tentoonstelling bij Galerie Rehorst zijn schilderijen te zien uit de laatste vijf jaar. Sommige zijn eerder in Pulchri te zien geweest. Judith van Bilderbeek maakt de allergewoonste dingen buitensissig zonder aanstellerij. Gewoon door hoe ze kijkt en door wat ze met olieverf doet.

Judith van Bilderbeek, schilderijen. Galerie Rehorst, Regentesselaan 19. Donderdag tot en met zaterdag 12 – 17 uur, tot en met 20 oktober.

Judith van Bilderbeek: André Kuipers heeft linnen 120 x 180 cm. ► Foto: PR